

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

פר' פנחס תש"פ | גליון מס' 195

הדברים נאמרו ביום ו' עש"ק פר' בלק, י"א חמוח תש"פ

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

נישואין ו'שהיינו' בימי 'בין המצרים'

האם מותר לערוך נישואין מ"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב? | האם בני עדות המזרח רשאים להחמיר בין י"ז בתמוז לראש חודש אב? | כיצד ינהגו הבאים לארץ ישראל מחו"ל? | האם מותר לברך 'שהיינו' על פרי חדש או על בגד חדש בימים אלו? | ומה הדין בשבתות?

הביא כמה מעשים בעירו בנישואין אחר י"ז בתמוז. ולכן גם עדות שבאו לארץ ישראל מחו"ל להשתקע, עליהם לנהוג כמנהג ארץ ישראל. ומכל שכן הבאים ממקום אשר לא נודע מנהגם בזה, או ממקום שיש המקפידים מ"ז בתמוז ויש שאין חוששין ונושאים עד ר"ח אב, מותר גם לבני המחמירים לנהוג להקל, וכמו שכתב כ"ו"ב הגאון רבי יוסף שטיינהארט בשו"ת זכרון יוסף (י"ד סי' יד) שאין הבנים חייבים לנהוג בחומרת אבותיהם, אלא אם כן הבנים עצמם נהגו להחמיר אחר שעמדו על דעתם. וכן הסכים בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רמט) ובשו"ת רב פעלים (ח"ב י"ד סי' כג).

ובפרט בזמנינו שעל פי הרוב החופות נערכות באולמות שמחה, וכאשר הנישואין נידחים עד לאחר תשעה באב, אין להשיג אולם בנקל, והחופה נדחית מספר חדשים, והרהורי עבירה קשים מעבירה (יומא כט ע"א). וכיוצא בזה כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ק) שאע"פ שהדין הוא במי שמתה אשתו שאסור לו לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו שלש רגלים לאחר מותה (שו"ע י"ד סי' שצב ס"ב ובט"ז סק"ב), נהגו עכשיו להקל בזה מפני שהדור פרוץ, ולכן טוב יותר שלא לאחר להם הנישואין כדי להצילם מן החטא, ואין לרבנים לעכב סידור הקידושין והנישואין עד שיעברו שלשה רגלים, אלא להקדים ככל האפשר. וכן הסכים הגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת חיים ביד (סי' קיב), וכן כתב בשו"ת יד יצחק (סי' רסא) ובשו"ת שואל ונשאל (סי' קפב). הילכך עדיף לנהוג כדעת מרן וגאוני ירושלים, ואין להמנע מנישואין אלא מר"ח אב עד התענית. וכל שכן בזמנינו שהפריצות רבה והמחמיר בזה יוצא שכרו בהפסדו.

בני אשכנז במקום הצורך

ויש להוסיף כי אף לאחינו האשכנזים יש מקום להקל כאשר יש הכרח וצורך בדבר, והכל כפי ראות עיני הרב רושם הנישואין, וכמו שפסק בערוך השלחן (סי' תקנא ס"ז) שאם הדבר מוכרח לישא בימים אלו יש להתיר. ובפרט בארץ ישראל שעיקר המנהג היה להקל. ובאמת לא כתב מרן דלא מסמנא מלתא אלא על נישואין שאחר ראש חודש אב, שאז נמצא שורש דין זה מהש"ס, שממעטים בשמחה, ולהכי גם כשלא קיים פו"ר לא מסמנא מילתא, אבל קודם

שאלה: האם מותר לערוך נישואין בימי 'בין המצרים' - מ"ז בתמוז עד אחר תשעה באב, או שיש להחמיר בכך?

המנהגים מ"ז בתמוז ומר"ח אב

תשובה: מרן בשולחן ערוך (סי' תקנא ס"ב) פסק שאין נושאים נשים מיום ראש חודש אב עד לאחר תשעה באב. ומקור דבריו מהמבואר במשנה (תענית כו ע"ב): "משנכנס אב ממעטין בשמחה", וכתב הבית יוסף שאף על פי שרבינו האי גאון כתב שלא אסרו נישואין אלא למי שקיים מצוות פו"ר, כלומר שיש לו בן ובת, אבל מי שעדיין לא קיים מצוות פו"ר, מותר לו להינשא אפילו לאחר ראש חודש אב (והביאו דבריו הר"ן והמאירי תענית יד ע"א), מכל מקום נהגו העולם שבכל אופן אין נושאים לאחר ראש חודש אב, לפי שאין זה סימן טוב לישא אשה בימים אלה, ימי אב על עם ישראל על חורבן בית המקדש. והרמ"א הביא מנהג מדינות אשכנז שנוהגים להחמיר שאין עורכים נישואין החל כבר מיום י"ז בתמוז והלאה עד לאחר תשעה באב. ומקור דברי הרמ"א הוא מספר מנהגים, וכן כתב רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (תענית ע"א ש"י).

ואמנם אחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ"א נוהגים כן להחמיר שלא לערוך חופה וקידושין מיום י"ז בתמוז עד לאחר ט' באב, אולם מנהג הספרדים ועדות המזרח בארץ ישראל להתיר עריכת נישואין גם לאחר י"ז בתמוז עד ליל ראש חודש אב, ולא עד בכלל, כדעת מרן שקיבלנו הוראותיו, וכמו שכתב כן הגאון הראשון לציון רבי מיוחס בכר שמואל בספרו פרי האדמה (ח"ד דף ח). ומכל שכן בחור רווק שעדיין לא קיים פו"ר, שמעיקר ההלכה מותר לו לישא אשה גם לאחר ראש חודש אב, ורק משום שאין זה סימן יפה, נהגו להימנע מנישואין בימים אלה, אבל אין להוסיף להחמיר מ"ז בתמוז עד לראש חודש אב.

המחמיר מ"ז בתמוז - יוצא שכרו בהפסדו

ואף על פי שישנם עדות יוצאי ארצות המזרח שנהגו להחמיר כדברי הרמ"א, כמו שכתב בכנסת הגדולה (סי' תקנא) שכן מנהג עירו, מכל מקום בניהם הנמצאים בארץ, רשאים להקל בזה, ואין מנהג הוריהם שבחוץ לארץ מחייבם. ובספר זכרנו לחיים (ח"א מע' בין המצרים אות א)

עליהם 'שהחיינו', ואפילו בשבתות שבימי בין המצרים יש להחמיר. וכן פסק בשו"ת בית דוד (או"ח סי' שכה) להחמיר גם בשבתות שבימים אלו. וכן כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (סי' כד).

אולם בספר מטה משה (סי' תרצז) כתב שהמיקל לברך 'שהחיינו' בשבתות שבימי 'בין המצרים' לא הפסיד. וכן כתב להקל בספר הלבוש. וכן דעת הרב בעל אליה רבה, (אך כתב לחלק בזה, שדוקא בפרי חדש יש להקל, אבל במלבוש חדש שיש בו שמחה יתירה, אין להקל, ולכן אסר ללבוש בגד חדש בשבתות שבימי 'בין המצרים'). והגאון רבי יוסף יוזפא בספר יוסף אומץ (סי' תתסא) כתב שנראה לו שמצוה להקל בזה לברך 'שהחיינו' אפילו בתשעה באב שחל בשבת, שהרי אמרו חז"ל (תענית כט ע"ב) "תשעה באב שחל בשבת - אוכל בשר ושונה יין ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעת מלכותו", וכן פסק בשו"ע (סי' תקנב ס"י), הרי שאין לנהוג שום ענין של אבילות בשבת, ולכן גם ברכת 'שהחיינו' מותר לברך בשבתות שבין י"ז בתמוז לתשעה באב. וכן פסק להקל מרן החב"ב בעל כנסת הגדולה בספרו שו"ת בעי חיי (ח"ב סי' ט), וכן פסק בשו"ת כתב סופר (סי' קג) וכן פסק המשנה ברורה (סי' תקנא ס"ק צח).

הלכה למעשה

ולענין הלכה למעשה נראה שבהיות שאין דבר זה אסור מדין התלמוד, אלא שחסידיים הקדמונים היו נמנעים מזה, כמו שכתבו בספר חסידים והכל בו, וגם מרן השולחן ערוך כתב זאת בלשון "טוב להזהר" ולא בלשון איסור, ומשמע שדעתו שאין בזה אלא חומרא בעלמא, לכן אין להחמיר בזה בשבתות שבתוך ימי בין המצרים. והשי"ת יהפוך לנו את ימי בין המצרים לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

בשורה משמחת:

יצא לאור הקובץ המיוחד "עין יצחק" - ה'קורונה' בהלכה

ר"ח אב אף שיש שנהגו להחמיר, יש לומר שאם לא קיים פו"ר ויש צדדים להתיר, גם לדידהו שרי. וכן כתב בשו"ת אהל משה (צוויג, ח"ג עמ' קסח). אבל לבני עדות המזרח יש להקל בפשיטות כדברי מרן להתיר עריכת נישואין גם לאחר י"ז בתמוז עד ליל ראש חודש אב, ולא עד בכלל. וכבר אמרו בגמרא (פסחים ק"ע"ב) דמאן דלא קפיד - לא קפדי בהדיה, ו'שומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח"ה). וכן כתבו כיוצא בזה בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"מ סי' ל"ט) ובשו"ת אגרות משה (אהע"ז סי' ד).

ברכת 'שהחיינו' בימי בין המצרים

בענין ברכת 'שהחיינו' על פרי חדש או על בגד חדש בימי בין המצרים. המקור למניעת ברכת 'שהחיינו' בימי בין המצרים הוא בספר חסידים (סי' תתמ) שכתב: "יש מהחסידים הראשונים שלא היו אוכלים פרי חדש בין י"ז בתמוז לתשעה באב, כי אמרו, איך נברך 'שהחיינו' וקיימנו והגיענו לזמן הזה, והוא זמן פורענות", והוסיף בספר חסידים שם כי יש המברכים על פרי חדש בשבתות שבין י"ז בתמוז לתשעה באב. ובשו"ת בנימין זאב (סי' קסג) כתב בשם הכל בו כי יש המסתפקים אם לברך 'שהחיינו' על פרי חדש בימי בין המצרים, שכן החסידים אינם רוצים לאכול פרי חדש בימים אלו, כי אינם רוצים לומר בימי אבל וצער 'שהחיינו' והגיענו לזמן הזה'.

והגאון רבי ישראל איסרלן בעל תרומת הדשן, היה נוהג לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים, משום ש'אין מעבירין על המצוות', וכמו שדרשו חז"ל (מכילתא פרשת בא) על הפסוק (שמות יב יז) 'ושמרתם את המצוות' - אל תקרי 'מצוות' אלא 'מְצוּוֹת' - כדרך שאין מחמיצין את המצה, כך 'מְצוּוֹת' הבאה לידך אל תחמיצנה", והובאו דבריו בס' לקט יושר (עמ' קז). ומרן בשולחן ערוך (סי' תקנא ס"יז) כתב בזו הלשון: "טוב להזהר מלומר 'שהחיינו' בימי בין המצרים על בגד חדש או על פרי חדש, אבל על פדיון הבן מברך 'שהחיינו' ולא יחמיץ המצוה שבאה לידו". וכתב על זה הט"ז (סי' תקנא ס"ק י"ז) שלפי מה שהתיר הרמ"א לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים על פרי חדש שלא ימצא לאחר תשעה באב, מטעם זה עצמו יש להתיר לברך 'שהחיינו' על פרי חדש אף בכל יום בימי בין המצרים, דשמא ימות ח"ו קודם שיקיים מצוה זו, וכמבואר בגמרא (גיטין כח ע"א) ד"שמא ימות - חיישין". וכיוצא בזה כתב הבית יוסף (סי' תקמה).

והגר"א בביאוריו כתב על דברי השו"ע שחומרא יתירה היא, שאין ימים אלו חמורים יותר מאבל ביום המיתה, ואמרו בגמרא (ברכות נט ע"ב) ובשו"ע (סי' רכג ס"ב): אמרו לו מות אביו, והיה לו ממון ליורשו, ואין לו אחים, מברך 'שהחיינו'. והמגן אברהם (שם ס"ק מב וס"י תקנא ס"ק כא) כתב שהטעם שלא לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים לפי שהוא זמן פורענות, ואין ראוי לברך 'שהחיינו' וקיימנו והגיענו לזמן הזה, אבל אין הטעם משום אבילות, שהרי לא מצינו שהאבל היה אסור לומר 'שהחיינו'.

'שהחיינו' בשבתות שבימי בין המצרים

ובשער הכוונות (דף פט ע"ב) כתב מרבינו האר"י ז"ל שאסור לאכול פרי חדש או ללבוש בגד חדש בבין המצרים כדי שלא יצטרך לברך